

САНА ОЛОХ

Х а н ы а т
1931 снл алтынны
15 күнүттэн тахсар

ССКП ЧУРАПЧЫТААБЫ РАЙКОМУН УОННА НАРОДНАЯ
ДЕПУТАТТАР ОРОЙУОННААБЫ СОВЕТТАРЫН ОРГАНА
№ 96 (6544). 1987 снл. Атырдах ыйын 11 күнэ.
ОПТУОРУННЬУК Сманата
3 харчы.

Бастагы уодарнай декадатү-
мүктэннэ. Ити кэмгэ оро-
йуон үрдүнэн 3203 т от, 696
т дула, 57 т былах, 2330
т силэс соботуопкаланна.

Бу күннэргэ күөбү өрүсү-
нэн былахтааныны күүскэ
ытыахха. Бэлэмнэммит
эбии аһылыгы кичэллээхтик
харайыыга ураты болбомто-
ну ууруохха.

ЭКОНОМИКАНЫ САЛАЙЫГА — ТОСТУ УЛАРЫТЫНЫ

«Экономиканы салайыны төрдүттэн уларыта ту-
тууга партия сорууттарын туһунан» ССКП КК бэс
ыйынаабы (1987 с.) Пленумун уураадын, Пленум-
на табыарыс М. С. Горбачев оңорбут түмүктээһини-
нэрин уонна ССРС Верховнай Советын сэттис сес-
сийтын матырыйаалларын оройуон коммунистара,
бары үлэһиттэрэ диринг астынынан, биһирэбиллэн
көрүстүлэр.

Партия КК муус устардаабы (1985 с.) Пленумун
кэнниттэн ааспыт икки сылга научнай-технической
прогресска, салайыны экономической кыммаларыгар
олоһуоран хаһаайыстыбанынай механизмы тупсарыыга
дойдута, ол иһингэр биһиги оройуонмутугар, кырата
суох үлэлэр матылыгынылар, Бөдөрээтинэн үлэһит
коллективтар, дьэ-кэргэнинэн уонна биһирдүүлээн
дьон итэһиинэ аһаар. Хаһаайыстыбанынай аһаар-
га киирининэн сибээстээн, араас ороскуоттарга кон-
турбул чеконнай формата олохтор. Агропромис-
ленной комплекс специалисттарыгар уонна сала-
лааччыларыгар үлэ төлөбүрүтэр уларытылалар кил-
лэрининиттэр. Байыт байа үбүлэһиниттэр уонна
пачооттору байа сабыллыгыгар үлэлэр ыгытылалар.
ОАПХ-ка киирэр предпринималар үлэлэрин
быһааннааһына, кинилэри үбүлэһиниттэр уонна ма-
териальной-технической хааччыйыыга саага сүүрээ-
нэр киирэллэр, кинилэр хардарыта экономической
сыһааннара көчүр, бөбөрүтүр. Совхозтарга хамнас
фондотын үөскэтии халбааннаабыт нормативтара оңо-
һулуһулар.

Ол эрэри, ССКП райкомун ахсыс пленумугар
бэлэмнэммитин курдук, совхозтар, предпринималар
саталыы үлэһитиниттэр тулуйуулаабыт бытаа-
рыллар, бөдөг итэһэстэр бааллар. Государство өт-
түттэн улахан көмөлөр оңоһулааларын үрдүктүн,
совхозтарга тыа хаһаайыстыбатын бородууксуйала-
рын сүрүн көрүгүнэрин оңоруу олуе бытаанымы үү-
нэр, сүөһү иһиниттэр уонна сиртэн үүнүүнү ылым-
га хаачыстыбанынай көрдөрүүлэр тупсарылыабыт-
тар, миньаха баар не кыахтар ситэ туһанылыабыт-
тар, үлэ бастын технологията бытаанымы олохтор,
тэрэһин таһыма миньах. Олор түмүктэригэр үлэ
оңорумтуота үүмүт.

Урукку өттүгэр совхозтарга үлэһиттэр хамнастара
үлэ оңорумтуотун түмүктэринтэн тутулуга суох үү-
нэн кэлэ. Холобур, Эрилик Эристин аатынан сов-
хоз каловай бородууксуйа оңоһуутун 14,6 быры-
мыан сарбыйда эрэри, хамнаһы 24,7 бырыһыан эи-
тэ. «Чурапчы» совхозка каловай бородууксуйа 1
солкуобайыгар 1 солк. 14 харчы хамнас төлөннө.

Совхозтарга кэмчилээһиннээх үлэ сөптөхтүк кө-
бүлөөтүт. Үлэһикэ кини үлэтин түмүгүн ырытан
көрдөрүү оңоһулулаабыт. Бу дьыалаага специалистар
оруоллара миньах. Оройуон совхозтарыгар произ-
водство араас салааларыгар 488 үрдүк идэлээх спе-
циалистар үлэһиттэр. Кадрдар бу бөдөг этэрээт-
тэрин көдүүстээхтик идэлэринэн туһанымы экономи-
каны уларыта тутууну быһаарыабыт.

Совхозтар салайар апараттара сирэ суох улаат-
та. Эбэлэһиттэри тырысы чуолкайа суох. Эпнэ-
тинэни байа-байаа көлбөрүтүнү үтүс. Холобур,
Эрилик Эристин аатынан совхоз 8 рабочайыгар
бир специалист тиксэр. Кордуба быһымынан,
хамнас дуобунаһынан буолбакка, үлэһит киллэрэр
кылаатынан төлөнүүхтөөх, специалисттары аттеста-
циялаһыт, кинилэргэ категориялары олохтоһун
саттыһаһыт.

Үлэһиттэргэ саага экономической ойу-санааны
иһэригэ идеологической үлэни күһүрдүү соруга
тулар. Үгүстэр экономиканы салайыны төрдүттэн
уларыта тутуу сыалын-соругун дьэ-кэчтэти өйдүү,
салалта экономической кыммаларын баһылымы ылы-
тэр. Ол да иһин не ресурсалары арыылыга үлэ бы-
таан, кооперация уонна биһирдүүлээн үлэ араас кө-
рүгүнэ ситэ туһанылыабыттар, салалтаа админис-
тративнай-хамаандалыыр кыма баһыйар. Бөдөрээт-
тээхтэри кытта үлэ дьаһалымыһыны көстүтэллэр,
салалта демократической принциптэрэ үгүстүн кы-
ллылаабыт.

Саага усулуобуйаа ааган-суоттаан кичээгинтик
хаһаайыһынааһын, эбэлээтэтибэлэри уонна бы-
лааннары халбага суох толоруу эрэйиллэр. Дьэ
миньаха коммунисттар уонна комсомоллар бэйэлэ-
рин биһирдүүлээх үлэлэринэн, санаага, бастыгына сы-
һааннарынан үтүгэй холобуру көрдөрүүхтээхтэр.
Коммунист баһылыр-көһүлүүр оруола кини чопчу
дьыалатыгар көстүүхтээх.

Бары партиянай, советскай, хаһаайыстыбанынай
органнар бөдөлэригэр хаһаайыһынааһын саага кыма-
ларыгар киирин туругун критическэйдик ырытан
дөрөр уонна ССКП КК бэс ыйынаабы (1987 с.)
Пленумун уураахтарын халбааннаабына олохтуур
сорууттаахтар.

Кыстык дьылбатын быһаарар былдьаһыктаах күннэр үүннүлэр КҮҮҮ СҮӨҮНҮ ИЧИГЭС, ТОТООҮ КЫСТЫГЫНАН ХААЧЧЫЙЫГА, ҮҮТҮ, ЭТИ ДЭЛЭТИИГЭ ТҮМҮӨХХЭ

АММАҒА КҮРГҮӨМНЭЭХ СУБУОТУННЬУКТАР

Күн-дьыл үөскөппит
уустук уратыларыгар сөл
түбэллэһэр. Болугур
сельсоветын исполкома
(председатель Г. Г. Попов)
общественнай сүөһү аһы-
лыгы бэлэмнээһингэ су-
буотунньуктары төрийини
биллэрдик күһүрүтэ.

Атырдах ыйын 7—8
күннэригэр 100-чакэтин
кыһыллаах күргүөмнээх үлэ
Нөһүгү баһынаатыгар
ичиннэн охсуулаабыт эбиис
үүнүүтүн миньаага тари-
лыта. Олох үкэс дьэ ха-
һаанналар, пенсионердар
уонна уопускалаахтар
тардылыһылар. Олох-
тоохторго шифтээхтэрэ
райпотребобщество 20
үлэһитэ бырабылыанньа
председатели солбуйаач-
чы А. Г. Григорьев са-
лайаччылаах киирэн кө-
мөлөстүлэр. Икки күн ус-
тата 64 гектардаах ыһымы

сирин бородууксуйата хо-
йулуна. Олохтоохтору
сиргэ Якутскайтан тахса
сылдыар «Сардаана» фаб-
рика үлэһитэ М. Н. Ев-
графова, педучилище сту-
дентката Акилина Собаки-
на уо. д. а. ыһаабылы
туттулар. Сельсовет ис-
полкомун махтаһы ону
тэнэ пенсионерка Е. М.
Сергеева, дьэ хаһаанна-
лара Е. Н. Неустроева, Д.
Г. Игнаткина ылылар.
Билигин аһы миньааулу-
бут эбиис кэбинни сара-
лаһы.

Сбществоһу күүһү-
гэн итин таһынан эмнэ
үкэс дьахталлар күүстэри-
нэн иһи тонна былах бы-
һылына. Сельсовет Дьү-
кү хочотугар субуотун-
ньук дьонунан оту орус-
чалыны төрүтэр.

Д. НОЕВ,
ханыат общ. корр.

ДЬИЭ-КЭРГЭНИНЭН ЫЛСЫҤАН

«Экономиканы сала-
йыны төрдүттэн улары-
та тутууга партия сору-
уттарын туһунан» болпу-
руоһу дьүүлээспит ССКП
КК бэс ыйынаабы (1987
с.) Пленумугар дьэ-
кэргэнинэн бөдөрээтэни
үлэһитин, үлэ тэрэһи-
нин уонна үлэни көбү-
лэһин атын кэмчылээх
кыммалар саага хаһа-
йыстыбанынай механиз-
ма ордук сөл түбэллэ-
рин туһунан этилиһитэ.

Бигини оройуонмуту-
гар дьэ-кэргэнинэн бө-
дөрээтэни олоххо кии-
рэр. Холобур, Субуруус-
кай аатынан совхоз Ха-
тыһытаабы отделениетын
Хагас Эбэ сайылыгар
Кривошапкиннар дьэ-
кэргэттэрэ бөдөрээтэни
үлэһиттэр, Кинилэр 99
ынагы көрөллөр, Ферма
старшайа — оһыттаах

сүөсүһүт Семен Криво-
шапкин. Бу коллективна
иһи кэргэнэ Анна, Бал-
тылаха Ульяна, Парас-
ковья үлэһиттэр. Кини-
лэри кытта Е. Кирилло-
ва, М. Атласова ыан-
ныһыһыһылар. Ферма
старшайа Семен Семено-
вич бэйэтинэн бостуу-
туур. Ити коллективтам
реженин тутуһарыгар,
үлэтин аттарыларыгар
кырата суох оруоллаах.
Кривошапкиннар ССКП
КК бэс ыйынаабы (1987
с.) Пленумун уураахтар-
ын истиг биһирэбили-
ни көрүстүлэр уонна
быһааччы толорууга
ылыһылар.

Снимокка: Хагас Эбэ
сайылын старшайа С. С.
Кривошапкин.

П. Оконешников
фотота.

Эдэрдии-эмэннин турунан

Хайахсыт бөһүлөгүн
олохтоох сирин, үлэ ве-
терана Федор Алесеевич
Митин сезоннаабы сору-
дарыт — 3 тонна бастык
хааһыстыбылаах оту кы-
биста. Итиннэх киннэх
уопускаага сылдыар кы-
һа Якутскайдаабы «Сар-
даана» суменириай фабри-
ка үлэһитэ Мария көмө-
лөстө. Ветеран кэргэнэ
Ирина уонна уола Алек-
сей бэйэлэрин сирэй сче-
тарын эмнэ толордулар.

Олохтоох оскуола на-
чалнай ыһааһын үөрө-
нөөччүлэрэ күөх маассаны
хомуйаллар. Маннайгы
уонна икки кылаас оло-
лоро 13 центнери собо-

туопкалаатылар. Минша
Дьячковай, Алик Вор-
сов ордук үтүгүдүк үлэ-
лэтилэр.

Күөх сайын саһара, от-
мас хагдарыйара аһаан-
наах конустар хаалдылар.
Омон бу күннэргэ ордук
оңоруутоолааһык үлэ-
лирибит, түмсүүлээх буо-
ларбыт наада. Хайахсыт
нөһүлөгүн олохтоохтору
оһолуун- кирдэбастыы и
ырахан кыстыкка общес-
твеннай сүөһү аһылы-
гына хааччыйыга, кы-
стык хотоннору өрөмүөн-
нөөһингэ сирэй кылааттар-
ын киллэриэхтээхтэрин
дьэ-кэчтэти өйдүүлэр.

Е. ПЕТРОВ.

Оройуон совхозтарыгар сүөһү аһылыгын бэлэмнээһин атырдах ыйын 10 күнүнээҕи сводката

Совхозтар	үлэһиттэр кы- һа аһааччы	аһааччы аһаана	ол иһа кыра меха- низм	оһуу (гектар)	миньау (гектар)	кыһааһа (тонна)		силэс (тонна)		от кэрэһитэ	
						трафик	туола	трафик	туола	трафик	туола
Нарл Маркс	228	14	2	3563	3220	2450	539	448	100	—	—
Субуруускай	248	15	3	3295	3117	3500	1039	788	600	—	—
Эрилик Эристин	420	29	7	7531	7265	6300	1068	832	70	148	—
«Чурапчы»	402	20	4	6961	6348	4550	1237	576	480	—	—
«Мындааһы»	249	19	4	5200	4745	4760	1510	576	800	—	—
«Мугудай»	334	24	2	4293	3929	4340	905	640	280	—	—
Оройуон үрдүнэн	1881	121	22	30845	28524	25900	6298	3840	2330	148	—

ОАПХ совета.

ТЭРИЛТЭ ОЛОБУН
СИЭРКИЛЭТЭ

Матрицыг сүүхч пар-
тийнай тэрилтэлэр бойо-
дой дэсүүрүүн көрүү.
СССР райкомун нэлэниг
плениумнарыг бэлэглэ-
мийн нурдук тэрээни-
гэр оройуонна билэр-
наастар илгэстэр бааллар.
Көрүү бастаан этаба бу-
улан тэрэиниэ сүрүн
итэрэниг формализм
буоларын түбүнэн түмү-
гү оговор кыады, быстах-
тып ылаахха, сорох пар-
тийнай тэрилтэлэр мун-
ууахтарын докумуоннара
эмэс быраадалар. Бийиги
олору быстахтык билдэ-
нэ сымыстыбыт. Онуоха
СССР райкомун тулаан-
наах ариистээх үлэитэ
этирэнэ, нэнэе партийнай
тэрилтэлэр, ол иһигэр ор-
дук оройуоннаады кини
балыйаатаады, үп-банк
үчүрждениелары и а а б у.
Чууаагы орто оокулаты-
наады, олох-дьаһах управ-
лениетынаады, мунууах-
тарын добуулуонун кэмнэгэр
түһөрбөттэр эбит.

Муньных докумунданын толоруга ханник катуулар, итэвчтэр баалалары?

Туох ханник иинни муньных илорума чуолкайдик көрдөрүлүштөх: унуокка төһө коммунист тутара, олтон төһөтө изилбэ, мим ханник бирчиилэнэн суога. Боротокуоллартын көстөрүөн, ордук кинини ылдарталлох коммунист муньнары көтүлүт. Холубур, Чураппы орто аскуолалар бэс ыйын 10 күнүндэ алаас муньнахха 2 коммунистан 4 кэлбөтөх. Бу — тутуб? Алаас сургуу дуу, Устаабы көнө дуу? Суолу тутар өрөмүөнүөр улаадамка эмэс бэс ыйытар 11-тан 6. «Агропромстрой» ПМК-гар от ыйыгар 19 коммунист 11-нэ муньнахтаабыт.

тар. Муньяады Мөтүлүт коммунист элэ, биринчи-нэте боднотэмэлэкс хаала-ра арыллада суох. Ол кур-дук, орто оскуола төрүл-тэтин үчүс ахтыллыбыт муньяадыр маннь суру-дубут: «Э коммунист аах-сылалар биринчилэнэн суохтар». «Агропромст-рой ПМК-тар эмнэ ахты-ллыбыт муньяаха билли-бит түөрт киһи биринчи-нэте «биллибит» диэбит-тэр. Ити курдук, күүсү-рү отделынаады. МСНТ муньяадыр кэлэстэх 2 до-мунист биринчилэлэрэ быйыллыбатах (Ыамыста).

[illegible]

аппитивнаһи күүһүрдэртэ, маһы кэрдэһи бэрээдэктиргэ», (Эрилин Эристин аатынан соһоһо партикома, одунуһу). Тэарыачы абыннаһа, партиком тохсуннуһа Коммунистическай үлэ ударниктарын ааттары бигэрлэспит. Бу профсоюз компетенцията бэрээдэһэ буолуо дуо? Чураалчы орто оскуолаты маһы МСПТ бэс ыйыгар «Кадровай политикаһа — уларыта тутуу көрдөбүлүн» диэн ааттаах болпурдуу дүүэлдэлэһи, манньык ис хоһоонноох уурааһы алынар: «1. СССР райкодон VII пленумун ма-тырыйаалдарына сатаалтаа ыларга. 2. Партияны тэрилтэ киһинэн план-мероприятие онорорго». Итинэн бүтүт.

Угус боротокчуларга дүүдэлэрингэ тыл эппит дьон дуокунастар, эбэтэр тутунан дьарыктаналлары ыылымбат. Илин баттаа-нына суох докумуоннар эмия бааллар. Райно бырабыланын атынаабы МСПТ кулун тутардаагы мунчабар биир эре коммунист тыл эппит.

Бойбуудай дэвсгүрү керүү
партийнай муныхах оруу-
лун үрдэтэри эрэйар. Үө-
хэттэн эгиллэр боппуурос-
тарынан үөсөй тыллаах-
өстөөх халып буолбут
муныхахтартан акаааста-
ныллыахтаах. Чопчу ак-
туальнай боппуурустаах,
чуолнай аадырыстаах кри-
тикалаах, ким тугу эбэ-
бинистээрэ, хаһан толор-
руллара, киминэн конту-
руояллалара ыйылар уу-
раахтаах муныхахтар наа-
далар. Оттон партийнай
тарьта ологон сизиркэлэ-
тинэн буолар муныхах до-
кументтарыгар болдомто
күүһүрүөхтээх.

Ст. ПОПОВ,
хакимат аналл. корр.

Биир иллээх кэргэннэ: атырдык миа — Удэкскай ССР миа

Бишээхэ
эппиэттиллэр

Ханжыт 1987 сыл от-
маны 7 күнүндөзү нүмү-
ригэр билиги общество-
най корреспондентыйы
С. Ньанон «Сага ба-
чы» дигэн заметкатыгар
Субуруустай аатынан со-
хонма ынары искусствен-
най сымалдаанын итэстэ-
рин түбүккөн сүрүбүстэ

Корреспонденцияга Сүбүрүскай ватынан союздиректора А. В. Ефремовнарың апаңаңа киллерде:

«Ыстатийа фермалар коллективтарыга дуууулаңилинне. Ынаы сиемдэлиниге хаалыттан тахсыга соруктар турорулуунулар. От ыын түмүгүн графиктан хаалы баалача ачатымына, Сайытгы икки ырга асыны сыт тууааннаах кээнигебизевер 30-нан элбэх ынах сиемдэлине. Атырдыах ынаыгар графикка киркиллине».

Ректальный көрүү Ха-
кас Эбэ сайылыгтар баран
бүтэ, оттон Болтохо од-
дешинетин фермаларыгар
мытылла турар. Ол эрээ-
ри совхозна гинеколог-
ветврач суох, оон оро-
йуоннаабы ветстанциятан
комону куутабит.

ТИМИР УУНА

Узбекской ССР. «Усто»
 дини уйбек тили тылган
 тылбаастааталха «жана
 тар» дини Ити курду
 нопушка уран тарбах
 таахтары ылымтаан сат
 тыыллар. Усто Абдурах-
 ман Турдыев, Жданов
 астынан колхоз тизирли
 дулун. Сырдарьинская во-
 йнас Термезский ордун-
 ну тас атуугар тили
 низинки билмилер. Маас-
 тар ханын бадарар са-
 наады толорор. Булуун
 уалугарын өнорор, сир-
 пани талтайар, эргэ кум-
 саны алган чаанлыгы

абырахтыыр. Билигин ба-
ры хаһаайыстыбаларга
быстак-осток үлэһэ эт ко-
лону кинигник туһаналлар.

Уус дундтин боруугун нини дан бастаан уон алталаар, 1943 сыллаахха, атыллаабыта. Ол нэтин элбэх сыл ааста. А. Турдыев пенсийа тахсар сааһа буолла. ол эрэри элбэх сааһа киниэхэ мэлэһ буолбетах. Сии уруктун мурдук уус түбүгэ элбэх. Салыныһы олохтоохтору киниэхэ кэлэ тулаллар.

И. ХОДЖАЕВ фотота.
(ССТА фотохрониката).

Кимнээх хайдах оттуулларый?
ОРОЙУОН ТАС ӨТТҮГЭР

Кураан, хабын, аһынга оройуонга күчүмэҕэй ба-
лаһаанынаны үөскэттилэр. Ошон сибээстэн совхоз-
тарбыт республика 7 оройуоннарыгар уонна Амма
үгүр кэбэн оттоон эрэллэр. Оройуон тас өтүгүр
барыта 51 өтүүр ээһи 672 киһи үлэлиир. Ол
иһиттэн Кэбээһиэ 168, Горнайга 56, Намга 68,
Уус-Майага 168, Бүлүү, Якутскай уонна Ордони-
нжэскай оройуоннарга 85 өтүт тийиз, дарахат-
таһан туттамыахка патристическай чувствонан са-
һаууаран үлэтин-хамсыы сылдьаллар.

Киншасартын Аргынлаах отделенийн (Зверев Д. Л. Попов), Чээмпара отделенийн (М. Н. Пестриков), Волгого отделенийн (Н. Р. Слепцов) отгуур зөөмдара Казэйн оройнуугар тийнээ үрдүүг тэвгэрүүлэхтэй үзэлтэн эрэлдэр. Киншар хайгууль 40-нүү—50-нүү тонна от кабыниндээхтэр.

Уус-Мана оройхонугар огтуур 14 звеноттан Чыппара отделениетын Ф. Ф. Оконешников салайааччылаах звенота 50 тонна оту туруоран куоталаһыма бастаан ийэр.

Оройуонун представителя М. Н. Велых биллээринэн, Горный оройуонун «Маалтааны» совхозугар «Күдүк» участкагар «Нылина» уонна «Эбэ» диксионнардарга Субуруускай аатынан совхоз отчуутара өлгөм оту баһан эрдэлэр. Совхоз инженерэ звеньевой Е. Е. Массаж: «Үйбэр манньык оттоох сирин көрө иликпин», — диир сөбө, үөрэ кэлсинир. Киирлэр биэр гектартан 25—30 центнер оту ыларга эрдэлэхтэр. Манна Болтоно адыс ыһаастайх осуолатын учуутала В. И. Жирков салалар звенотунуун 22 киһи оттуур. Бу икки звено 300 тоннаттан ита-дала сыуу оттуурга сукуттаналлар.

Субуруускайдары Гернай оройуонун салалтатын үтүс эрүүтүөх практической кометэ күүрээниэхтик үлүннөөн оттуурга кынаттыыр. Ол курдук, райсовет исполкомун секретаря А. А. Захаров 4 күнү быһа массыннанан уонна ыерлотетунан сылдыһан тарыһыт, олохтоох усулуобуйага хайдах оттуурга наадалах субэлэри онордо. Итиннэ сэргэ таб. А. А. Захаров оройуон кишинтан барбыт отчууттарга туттар кишинтарды, таһнар таһаны, булуутур тарылаах таһыһынан от кишинэрбэлэри, арыһыны, кишин таһыһы Формовкаларга, оһох кишинччотитэр таһыт отчууттаан биэртэлээтэ, Итиннэ болдомто-тоох таһыһы, таһыһыны иһин отчууттар, оройуон кишинтэри маастамат буолуохтарын сатамат Ити куутун Ийиһини тииһит отчууттарбытыгар Силитэ өткө сиенетин үлүннөөрдө. Г. С. Иванов эмир үлүһүн көмүс оһордо.

Орхон-Уулин аяас торилталарыгтөн 53 раб-
отчиде сонго суугаанаалаахтар байдалын бага өт-
дөлгөөн мэдээлэл эгзээртэе холбоон Горнай
уулс Кибээн ойрооншаргата тийнх оттоон эрэл-
лэр. Кишлэр орлолорутар ССКП чиглэнэ, өрмөн-
гөөр техникешай предприятие бастыг шофера Н. Н.
Поломарев, баһаарынай чаас үзэгшэ Е. М. Фео-
фанов, дүгдэ-уулка, коммунальшай предприяти-
ларга производственшай управление шофера П. Г.
Ковышолкин, фельдшэр А. Е. Захаров, врач В. С.
Степанов, учуутал Р. М. Пискин, киномеханик Н.
Д. Монастырев уо. д. а. бааллар.

Бүрэх, харахан дүэн дэхсүмбана, үөскэбиэт бы-
һыһына-майгыны таба ойдоон райпо секара А. А.
Фомина, алтана үлэһитэ А. Б. Седалишева, киин
балыһа медсестрата М. Б. Посельская новарынан,
экиитинэн, ойүө таһааччынан үлэлээн куус-көмө
буолаллар.

Ийн курдун оройуон тас өттүтөр иликдэрин ньып-парынан тиритэ-хорута саямай өппүэттэх фронга — сүөһү аһалытын баарынан өбүгүгү улаһын сымдаар тө-һүү улаһыттар бэиттэр ситиһиллэри баарабыт.

«СО» общ. корр., ОАПХ пресс-книжки чилизма, И. ВАСИЛЬЕВ,

тай сарданадаа. Манна 300 мистэлээх сөтүүлүүр бассейннаах ово полклиннада, 1165 мистэлээх өсүүлд, бассейн баар буюлдохтара

Б. Ф. Васюков хэлсэ-
нийн өссө маашыгынан
ситэрэн биэрнэххэ сөп.
«Чурапчы» уулуссаны
түспэрэн өгөрүү туһунан
куорат уус-уран советы-
гар көрүүлэн үлэ былаа-
на биэргэтиллибит. Он-
но спортнай темати-
ка баһылыыр-көрүлүүр
мэастаан ыһахтаах

И. ВАСИЛЬЕВ.

НЕРЮНГРИГА „ЧУРАПЧЫ“ УУЛУССА

Тыя хаһайыстыбын-
най Чурапчы уонна ин-
дустриальнай Нерюнги
додордуу сибээһи олох
тообууттара 10 сыла туо-
луутун белиэтнэр күн-
нэргэ даһаһымнаран, мин
Нерюнги куорат Совет-
ны исполкомун тутууга
уонна архитектурага от-
делын ээбиллэһэм Б.
Ф. Васюковтун кытта көр-
мүнн бэйэтин куоратын
уонна «Чурапчы» уулус-
а тустарынан элбэх кө-
рөхсө биллээһи кэпсээб-
э. Онтон быһа тэрдэн
лефтээх куораттыгар
нар «Чурапчы» уулусса
сарабын.

— Нерюнгрини эдэр-
туппуттара, — диэн
балыыр бэйэтин нэ-
ни Борис Федоро-

вич.—Од да иһин сага
куорат бастакы уулусса-
ларыттан биридастэр
«Комсомольская» дьин
ааттаран. Тайгалаах ий-
райы сүтүрүппүт баста-
кы бухатырдар чыс-
тэргэсэр «Пионеркал»
уулусса баар буолбу-
та «Молодежная»,
«ЫСЖК 60 сыла», о.
д. а. ааттар бары куо-
раллыт, дойду история-
тын кытта ситимнээх-
тэр. «Кузбасская», «Не-
жеровская», «Донецкая»,
о. д. а. уулуссалар Но-
ренградны туугута үлэ-
дэбилтэр тустарынан
көпөндүлэр. Сага куо-
рат бири улахан уулус-
сата «Чурапчы» дьин
баты сүтэр. Ити тыл
туох ма. хобооннобуу
эһиги, биниги шөгүтэх-

төрбт, дэнгэтин өйдүүргүтүтөр сэрбэдаабаалтын. Уулусса 2 км ууһаах. Ол устатын гухары араа кэрэтууулар дьындааллар. Олортон сорохторо манньитар: Саха сиригэр саамай бодон, 17 идөө үөрэтэр, 12 №-дээх ОПТУ, 1200 оло үөрэнэр, сөтүөлүүр бассейннаах, 15 №-дээх орто оскуола, 140 миасталлах детсад, куорат үрдүнэн соботох музыкальнай оскуола, куорат саамай улахан универсальнай маданына, кыһынарары эргичини үлэлтир сабыылаах байрынын, «Романтик» оло нулууба, аптека, фруктаны уонна оһуруот астарын атыммыр маданынын, аптека, библиотека.

дэон «Чурапчин» тулсадай түрүттө, анда а. Уулусса 6 т. т. т. «Якуттолу» протозодетейин холбонол «Шахтер» дэон спортнай комплексэ тугулан уладо ишэри. Нэ ишэри Ууутбэлтуур, көлөккө, дуур, холейчыр, тигиллоцадналарда: ах. Нүнништер, баскетболдуу нөрүчүлөрүнүн барылары. Нан бир камга дярин-тайнаххын сеп, барыта 3 тый. кинини киллэрэр кыахтаах. Ошон «Чурапчин» уулуссаны нуоран-на кырдыастыын-оголуун бары аада билэлэр. Нуорат уулуссаларын устун айанылар 2, 3, 4, 6, 8 нуомэрдэрдох автобустар. «Чурапчинская» дэон суруктаахтар, бу уулуссанан сылдылалар.

Дюн кэпсэтэрингэр үгүстүк вестнэххин сөм «Чурапчыга» сырыттык дуо? «Чурапчинскайга» эрэ баар» диги тыллары. Ити бу үлүсүсэа түрүр уулахан төлөс маршанынан туугуллубут промтоарияй мааранын тулунан эталлар. Норуот Союзга итинин ааты ынарбыт.

Бу уудууса сайдаркэ-
скила улахан. Ол курдук
уудуусаны салгыы тү-
мүстүүр курдук 6,5 тын.
килнэхэ аһан сага ми-
рорайон тутулара бы-
лааннар. Мирорайон-
га 9-туу мэндизмэннэх
3 дьаа тутуллуора, атыт-
тара 5-тин мэндизмэн-
нэх буолуохтара, 100
квартиралаах баһаны
дииэ тутуута быһылгыт-

тан сараланмада. Манна 300 мистэллэх сөтүүлүүр бассейннаах ово поликлинника, 1165 мистэллэх өсүүлд, бассейн баар буолуохтара.

Б. Ф. Васюков кэлсээнин өссө мааныгынан ситэрэн биэриэххэ сөд. «Чурапчы» уулуссаны тупсаран өгөрүү туһунан куорат уус-уран советтар көрүүлэн үлэ былаанна биэргэтиллибит. Оно спортнайаа тематика баһылыыр-көрүлүүр мистэстэн ыһахтаах

эбит. Уулусса садаланыгытар тупсарай өгөр буулаах сыйынаар муһуук төрүлүлэ. Оно ураһалар өгөрүлүлүхтара, навестах 12 лавальон, киоскалар, газончытар баар буолуохтара.

Ити курдук таас чогу хосточчулар куораттарыгар Нерюнги уонна Чурапчы доҕордоһууларын кэрэһиэ буолан «Чурапчы» уулусса сайдар, ситигилиыр.

Н. ВАСИЛЕНКО

Атырдаах ийин 15 күнүгэр индийскэй норуот бейэтин туулуга суох боолуутун ылбата 40 сыла туолуутун үөрүүлэхтин бэлэтигэр. 40 сыл ачарыа өттүгэр Индия бастагы премьер-министр Джавахарлал Неру үс өңгөөх национальнай быһаары Делигэ историческай Кыһыл форт бастиинарын үрдүнөн күөрөччү көтөхтүө. Британия колонияльнай батталын аныгыар иккин үйө үстата сору-мугу көрбүт сүүнэ дойду туулуга суох боолуу уонна прогресс суолтарынан иннини диэки аразлаахтин хардыылаан барбыта. Джавахарлал Неру, Индиря Ганди уонна Раджия Ганди курдук бейэтин үһүлүчүлээх баһыыктарын салаалта-дарынан Индия аан дойду уон промышленнай өтүгөн сайдыылаах госу-дарстволары ахсааф-нарыгар иирсэр бейег индустриальнай -агр а р-най державала кубулдуу да. Бейэтин утумнаах мизин таптыыр полети-катынн Индия норуот-тар икки ардыларыгар үрдүк авторитеты ылда уонна бейэтин көккөтө-гөр 100-төн тахса госу-дарстволары түмэр блок-тарга холбоспот боолуу ийин хамсааһын би-линнэлибит лидеринн бу-лар.

40 сыл—Индия кур-дук түн былыргы цивили-зация дойдутун исто-

рхыгтар чыгчылыйах түгэнэ. Ол эрэри иткэм иингэр Индия ситиниллэрэ сүүналэр. 40-ча сым устата промышленнай бородуускуйа нээмэ-бэ 7 төгүлүн ордук, туорахтаах культурулар үүнүүлэрэ 3, элентро-энергийны онорон та-баарымы 32, неф хостоо-нуу 10-ча төгүл үүнү-лэр. Итинник көрдөрү-лөр испиннэстөрүн сал-ыааха сол этэ. Ол эрэри 750 мөлүйүн нааи-лианьшэлэх бу дойдута дьадабыы, үлэтэ, соци-альнай тэгүсуох буолуу курдук сытты социаль-най-экономическай проб-лемалар бааллар. Олору быһаарыпта правите-льство олоххо киллэрэр сайдыы программата ту-буланар. Ол түмүтэр уо-нунан мөлүбүн индие-цтар олохторун таһыма үрдэтэ.

Көпчүлүк сыяктууларга өндүрүштө, илимий, техникалык прогресс, абадан санаа ситиниктери, туурачыга ахсабат болуу, уурулдар, Аныгы, электроннай-абадан -суутуу техникадан, айла-чаралар сыяктууларга, атомнай энергиядан, Сир-чутайнаады, орбитага көтөрүлүү, искусствона, спутниктарынан, индустрия, билим, аны, сохторбөксүн, Итинник ситиниктер дорботор, нөмө

дөрө, суух баар бушал-
дара саарбах. Индия го-
сударственный уонна по-
литический деятельлэри,
общественнола уонна бэ-
чэктэ республика эконо-
миката сүүнүүдэр туруу-
тугар уонна бодоргоһу-
нугэр, кини туллар-ту-
тааһын — государства е-
нань секторы тэрийингэ —
ССРС көмүтүн суоһа-
тын биридэ эрэ тоһоно-
лоон балистабыатхтарэ,
Советский Союз эконо-
мический уонна техни-
ческэй көмүтүнэн туту-
ллубут промышленный ги-
ганнары Джавахарла-
Неру «Сага Индия храм-
нарын» ааттаабыта.
Олор итэрингэр — Бхила-
нга, Бокарога металлур-
гический комбинаттар,
Хардварга, Ранчига уо-
нна Дургалурга массын-
наны оһорор заводтар,
электростанциялар, чо-
х-тоох шахталар — барыта
90-ча кэрингэ биридэ үлэ-
лэһинь объектара.

Итинник тутулуга суох буолуутун кунун баһиһэтин үөрүүлэрэ-көтүүлэрэ 1971 сыл атырдьах ыйын 9 күнүгэр түбэлтсидилибит! Ойлаахтук маалымы олоруу, доводдуу уонна хардарыта биһигэ үлэлээһин дуогабарыгар анаан индийскэй—советскэй доводдуу месячингын кыта, үгэс курдук, сөп түбэлтһиниһалар. Бу—иһини дата түбэлтһэхчэ сөп түбэлтһиниһалар буолбатах—биһиги икки дойдулар.

быг дотордохуу уонна хардарыта биирсэ үлэ-
лэһин бэсэ сэттимиэри-
ни холбоһоллор. Ахсыт
сала сэттимиэтигэр ССКП
НК Генеральный секре-
тара М. С. Горбачев Ин-
дияга калдыттааһыны
түмүтөр советской-инди-
ской сыһыаннаһылар
таһымнара өссө үрдөбүт.
Ыалдыттаһыны кө-
мүтөр иһин бааттаныллы-
быг ядернай сэрэи сөб-
суох уонна күүһү тутту-
бат буолуу аан дойдуту
принциптарын туһуна
Делитээди деклараци-
ция, иһин өрүттээх хар-
дарыта биирсэ үлэ-лэһи-
ни сайыннарыны туһуна
сага сөбүлэһиннэр иһин
дойду миллиардынан
олохтоохторун иһин-ай-
мағы ядернай катастро-
фа кутталыттан босхо-
лоһулуста дьулуурдарын
көрдөрлөр.

Бидний бичиг дор-
бутугар тутулга суох
булуу 40 см-ыг анал-
лах Нийм фестивала-
баа турар. Советский
дзон Нийм бичиг-
культурагын, республи-
ка араас салааларга си-
тинилэрин кытта биде-
нэлэр Нийм Улуу Ой-
тырскый социалисти-
ческый революция 70
сыла туолуутугар анал-
лах Советский Союз
фестивалын көрсөргө бө-
лөмкөнэр. Ити сүүнэ ба-
раһыныһынар Азияда
уонна бүтүн планета үр-
дүүнэ эйэ иһин бичиг-
норуоттарбытын өссө ор-
дук чыгастыг оһордоһо.

М. КАПУСТИН
(СССР)

Москва. «Тунсабай, ыраһынабай, ис киир-бөх» — итинник сыанабылы биэрэллэр. «Норуот туттар табаадырын огорууну сайыһыгары илдин программата уотна хааччыһы айгөтө» — одоохто киллэрэллэр — диян быыстайкага сылдыбыттар. Экспозиция бу уобаласка дьарыгырар норуот хаһаайыстыбатын арвас салааларын басын, предпринимательска ситиһилэрин көрдөрөт.

Симпози: «Индивидуальнай транспорт» дьүү салаага көрдөрүллэр. «Ойа» сага автомобиль, бу куукуна гарнитур, Литовская ССР мебели оҕороочулар аһаллылар.

**А. СЕМЕХИН,
Г. ПОПОВ**
фотолара
(ССТА фотохрониката).

МЭНГЭ ТААСТАР СУРУКТАРА ҮОННА ОЛОНХО

(Салгымыта. Ияни ханыат 94-95 №№-гэр дөр).

Чаму нерунових дүү-
рэлэшилээр Кюль-Тегин
уонна Уруг Уолан об-
разтарын сырдыгын
түбөөнтэшилээр. Кюль-
Тегин бэрт эдэр сааһыт-
ан, уон аһатыттан ыла,
ыраах байыаннай бохот-
тарга кыттыны ылар.
П. А. Ойууускай слон-
хотугар Уруг Уолан
эдэр манчыг ахтыллар:
Эдэр эмчын киһи ба-
рахсан...
Уһун эрийн улуунахы-
наа эһээнчигин
Элбэх эрийн эгаринан
талайынчиган...
(Ойууускай, IV,
1959, 231)

Кини-Телет мурдагы
саагыгар тинибкэ, 47-
гэр элэр. Кини хайдак
туох олбута биллибэт.
Үрүң Уолан эмэ эдэр
саагыгар элэрэ олонхо-
до туйуллар:
Үрүң Уолан барахсан..
Хараара нирэн..
Хайытыы-хаһытыы
Бас-атах охсуллан
Бара турбут уу..
(Ойуунускай, VI, 1960
110).

Олонхоёо бу эгизд
тан кэннээг Уруг Уола
ахтыллыбат, кини олбуг
сэрэйдлэр. Олонхо хо
лоонун строкалара кэл
синлэринэн. Уруг Уо
лан хайдах, туохтан ол
бугта эмиз биллибэт кур
дук.

Кюль-Тегин онорбу
албах хорсун дэаймыла
рыттан мэнтэ таас суру
гар ордук чорботулаа
кини ордуутун эстөө
бнис уустара саба түһүү
лэртитан көмүскэһин
саһаргэнэр:

Өстөөх огузтар ордууга
Саба түспүттара,
Кюль-Тегин...
Ордуутун биэрбэтара
Ийэм хотун, сүтүөр ийэ-
ларин

Агастарым, нийнэт-
рим, балыстарым
Бачча энгэ тымнааххы
Кулут дэахтар буолу
этиги
(КТ. у. 49)

Олонхи Уруг-Уолай
убай Ньурсун Бээтү
дээтүн харабыллыг
хавлара туушуулар;
Мин малзахпар дээр
ойохуун бараа адалаар
Дэнэсүн дьалзэн одо
роог
Араскын Айталы Куон
Эйнах туттаран бардын
(Оросын 1947. 332)

Нюль-Тегия - ордууту
көмүскөсүннэ эбэтэ
Уруг-Уолан дьэһиннэ
хаалыта, араһын кө
рууһэ-хараһыта —б
биир сүүрүннэх, ык
маарыннар элиэдта
курдун сьрдатыллыбал
тап

Нюль-Тегин кыргынышкарга кайдах дүһүнүзөх, ким атын мийкимизге мизге таастар суруктарыгар сийлини көрсөмиз. Кини барыта 1 тегул аттаах сылдың сундаспит. Итилартон тегул маған аты мин сылдыбыт. Арааһ Нюль-Тегин аттартан ордун чорботон маған дүһүнээхтэри, сөбүдүрүзөт, Урун Уолан бухтары эмиз маған аттарга мөддүтүн хатылана туйуллар.

Ус үүт бүтэй үрдүнэн
 нөстө
Үрүмэлчин маанга аттаа
Үрүү-Уолан диев зат-
 таах киһи буола

(Оросун. 1947. 320)
Билге-хааратча, Ноль-
Тетинга, Тоньонук то
Иогно тус туһунан ма-
нэ таастар туруоруллу-
буттара, уонна онно ю-
ниллар историческай ды-
һыһыларын сырдатар
анал тенстөр суруллу-
буттар. Былырты тюр-
дар биридин тойоттору-
тар, аналлаах стеллалар
туруоруллубуттарын са-
натардым саха олоххо
хуттара уруккута Ньур-
гун Боотур уонна Урун
Уолан тустарынан тус-
па анал эпическай поэ-
малары былым-туоһа
смылыбыттарга биллэр
И. А. Худяков XIX үй-
иккис агарыгар Вер-
хоянскай сахаларттан
Урун Уолан «лонхон-
суйубута Э. К. Пекар-
ская «Образцы народной
литературы якутов» хо-
мурунньулар 1913 с.
бачаттанымта.

В. Г. Ксенофонов су
руйарынан. Нам улуу
хун олонхойута Петр Ко
лесов репертуарынан
1921-сыллаахха Юрий
Уолан олонхо баара бил
лэр, Саха АССР үтүө
лөөх артиһа Устин Гав
рилович Нехсоров 1941
сыллаахха Якутский куо
ракка Урун Уолан буха
тыыр олонхону суруй
тарбыт. Арааһа, олонхо
хуттар XX үйэ бастан
сылларыттан сабаллаа.
Ньургун Боотур уонун
Урун Уолан, нинилэ
бырааттымыларын нини
эбитэ буолуо, тустары
нан икки-туска олонхо
холору холбооттоон, бии
эпический поэма оноро
ллыыр буолбуттар дия
сэрийэбин.

Историктар Кюль-Тегини талашканда полководец, ушул учурдагы гүрөй кудук сыяналылар, Кюн 16 сааттан 47 дээр элбэх кыргыныяларга кыттыгыны млыт. Ол тухары сэрмилерин сатабыллаахтык салыйан, тус байгын ушулчуу хорсунун көрдөтсөн кыргыныяларга мэлдэтин кыайылаах тахсыталадыт.

Үрүн Уолан бухатыр
 адар эрзэрин ураты хор
 сунун кәрдерен, Туйаа-
 рыма Куону бөлүнө
 абааны бухатырдары
 кытта кыргына барар
 Кинини өлөр өлүү күү
 тариян Аан Алахчын сө
 рөтүнө да токтоптор:
 Уо, кумаан ооготол!
 Уһун эрэди уллуугахы
 нан кэһөттин...
 Күүһүн быстан,
 Күдөһин бараван
 Адыс адаардаах
 Аартык айбар
 Охтон гүһүөх
 Оңоруулаах абит буол
 ладын дуу
 дэи сир-дойду иччит
 былгалайр. (Ойуунускай
 10. 1959. 228)

VIII үйз историческа
личнона Кюль-Терг
уонна олонго Урун Уо
дан бухатырын образ
тара иккизи героичесна
тайымынан сырдатмалы
быттар.

Вильге-хадан ыкса чу
гас соратниктарынан са
рин командуюшам
Кюль-Тегин уонна госу
дарственной советин
Тоньюкум тойон этилэр
Наганат саамай урду
үс баһылытарын исто
ринтар «могучая трой
ка» диян заттыллары
Кинилэртөн саамай кыр

дъаастара Тоньюкун буолара. Кини Билгехан аҕа кылына. Биллэргы тюрдэр историяларытар Тоньюкун тоһон муударыһанан ордук аатырбыта. Билгехан Илинги катанат былаһын бөгөрөтүүтэ Тоньюкун ойдоох субура хас даһын боччуннаах ситиһиндэрин хаачыйбыта. Ол да иһин буолуо стеллалар текстэригэр Тоньюкун обраһа үһүлүчү муударай сырдыаас быһымытынан сырдатыллар.

Ньюргун Боотур олонхо бигр парижангар муу дарай ширдбагас Сээр кээн Сэһэн обраһа туһуулар. (Оросин, 1947: 383). Кини бухатырлар дар үтүө сүбэһиттэрэ Тоньомук мөһө таас суругар аан бастаан бэйэтин историятын курдук олонхолоорго үксүгэ Сээркээн Сэһэн эмис бастатан туран, тус бэйэтин алодун көпсөн үгөстэх, дьа ол нэһини тэн бухатырлар хайда кыһалдаттан тахса суолларын ытан биэртэллэр.

Мәңгә таас руническа
сурунтарын авторга киг
буолара чуолкайданмыт
«Автор байыттын ааты
Киль-тегин тааныгар ү
төгүл. Билгә-хадан су
ругар биңг төгүл кил
дэрият; «Бу сурутү су
рулдул Киль-Тегин ай

мада Нолыг-Тегин. В
таас суругун 20 хону
устата одорон суруй
дум» (Кляшторный
1964. 64). Ити аата
Вильге-харди уош
Ноль-Тегин сурунсутта
рынан кюннлэр аймахта
ра Нолыг-Тегин эбит.

В. ЕРМОЛАЕВ.
(Салтыта бичээтүннэ)

Киһи—киһиэхэ
МАХТАНАБЫТ

От ыйын өгүрүк ну
паага сатылган тура
нэм. Кунүскү анылы
пытын алым олодохту
туна, оолор испинки
нн ооньоннор кыбы
лаах опут умайан бар
быт.

Бу хэмнэг нэрүүлж буй тэрэг өртүүгэр чугас баялгарыг баар буула түрүүтүрэг, хантан эдийн буолла уу таһар автомашинна кэлбт. Ити курдун саба түһэн ийини чугаһаһаат буолбу уоту умжууран онпу агарын быһаан ылар. Баяналгы курдун салаа да от кэмчи буолбут кэмгэр ити улахан эдийлэг. Аны уот улаанлыта буоллар, атын туууларга да түһүөн сөлөөлө.

Ити аймалдан нэм-
гэр бичигийг өйдөөн длом-
муутгар -сэргэбн тигэ
махтал тылын элхэнэ
хэвлэбншэсэн оройуом
мүт хаймалын нэнү
тэвэрдэбн. Барда махта
буулдун элхэнэ, мараха
нүмүмүтүгэр көмөн
онорбут үтүе санзалаа
дломмүтүгэр

ПАВЛУЦКАНДАР
дынз-кэргэттэрэ.
Болтоно.

Редактор
Н. Е. МАКАРОВ

Райпотреббщество орошувачылык тарыхталарыгар уонна совхозтарга эраһиния уонна кыраай саппыкылар араа көрүннэрин көһөрүүн атымылар. Илдьиһэччилэр эркин отдалыгар кэлэ бэлэһин.

Райпо бырабылганыат

БИҢИГИ ААДЫРЫСЫТ: почтовый индекс 678700, Чурапчы с.
Карл Маркс уу. 26 «а». ТЕЛЕФОННАРЫТ: редактор—21-332,
отделлар—21-265, улускы—21-505.

«Самы олох» (Новая жизнь) — орган Чиряпчинского райкома КПСС и районного Совета народных депутатов Якутской АССР.

Индикс 54987. Газета выходит по вторникам, четвергам и субботам на якутском языке.
№ ЗАКАЗА 96.